

И. Е. Винокуров ССРС Наукаларын Академиятын муньябар

ӨЛӨӨН КИИН БӨҮӨЛЭГИН ОЛОХТООЧЧУ

Өлөөн афыйах ахсааннаах эбэнки нэһилиэнньэтэ 1934 сылга диэри туһаах олох диини олобэккэ, көһө, тыа быһыһынан ыһылаа сылдыра. Таба иитинигинэн, тыа булдуһан, баһыктааһыһынан дьарыктанан, туту булбуттарынан аһыыллара-таһнаалара. Кыһыннары-сайыннары тордох дьыалээхтэрэ. Культура, үөрэх диэн кэлиэ дуо. Биир ааһар, сурыйар киһи суоҕа. Бүлүү улуһугар киирэритин өйдүүрбүт.

1930 - 31 сс. Бүлүүттэн афыйах киһилээх кыһыл этэрээт кэлэн юну мустараллара. Ыраахтаагы ылааһын суох оңорбуттар, саңа ылаас олохтоммут диэн сурабы утгана истэрбит. Ол кэмдэ боло-уочунайдар кэлэннэр мунһах ытгар долбуттара. Бэрдэкиит диэн сиргэ дьонтон түүдээби тутан, ол харда-тыгар аһы-таһаһы, иһити-хомуһу, саа сэбин атыылыыр, кооператив-фактория диэн тэрийбиттэрэ. Ол эрээри киин миэстэ булулла, быһаарылаа илигэ, син-биир көс олох этэ.

1933 сылтан киин бөһүөлэк турар сирин көрдөөһүн саҕаламмыта. Өлөөн өрүс биэрэгэр икки сири көрбүттэрэ да, табыгана суохтарынан, тохтолулубуттара. 1934 сыл саңатыгар Саха АССР Правитель-ствотын бэрэстэбиитэлэ Илья Егорович Винокуров кэлбитэ. Кинини кытта географическай наука канди-дата И.М. Сулов кэлсибит этэ.

Сулов Өлөөн өрүһүнэн төрдүгэр диэри устан, өрүс уутун, киһи дириэтин быһаарар кыра кээмэйдээх картаны оңорбута. Илья Егорович саалтатынан нэһилиэнньэ оло-рор, сылдыар сирин ортото буолар табыгастаах миэстэни үөрөппиттэрэ. Туманнаах Түбэтин утары өрүс үрдүк биэрэгэр олохтуурга быһаарбыттара. Көс олохтоох нэһилиэнньэни олохсутууга, олобун-дыһааһын тупсарыыга, үөрэби-билини тэнитингэ улахан кыһамнылаах үлэ ыһтылабыта. Ити үлэни Илья Егорович иилээ-битэ-саҕалаабыта. 1934 сылтан киин бөһүөлэги тутуу саҕаламмыта. Ол дьыл күһүнүгэр аан бастакы на-чальнай оскуола аһылабыта. Ос-куола сэбиэдиссэйинэн Бүлүү куо-ратыттан кэлэн Семенов Денис Николаевич үлэлээбитэ.

Илья Егорович Винокуров Өлөөн оройуонун тэрийингэ, киин бөһүөлэги олохтоһуңна хаһан да умнулубат үтүөлээх. Киһи олус судургу, сэм-мэй, кими баһарар кытта сатаан кэпсэтэр, дьон кыһалбатын өтө билэр этэ. Көрдөөччүлэргэ тутта көмө оңорор булугас дьобурдааҕа. Ол саҕана кинини көрсүбэтэх, кэпсэппэтэх, киниэхэ махталын-баһыбатын биэрбэтэх киһи, арааһа, суох буолуо. Дьон-сэргэ кинини аһара ыгыктаабыта.

Биһиэхэ командировкаҕа сылды-ар уон ыйын устатыгар 3х3 метр иэннээх кыра дьыбэ тимир оһоҕу оттон онно хоноро, үлэлиирэ. Киһи

буолара. Ким наадалаах күүдэ хаста эмэ сылдьан наадатын быһаартарара. Мин эмнэ сылдьан кэпсэппитим, сүбэ-ама ылбытым. Онно эйбэстик, олус боростуой баһайытык кэпсэтэрэ, сүбэтин-ама-тын билиңгэ диэри умнубаппын. Киһиэхэ олус истиң сыһыаннаах, ис сүрэхтэтигэр кыһамнылаах киһи этэ. Дьону кытта бииргэ үлэли сылдыарын өрүү көрөрбүт.

Илья Егорович үтүөтүн-өңөтүн ахтан, махтанан Өлөөн оройуонун олохтоохторо 1935 сыл олунньу 17 күнүгэр киниэхэ манньык суругу ыһыһыттарар.

"Оройуону тэрийингэ төһө эмэ элбэх үлэлээгин үрдүнэн Эн, ытык-табыллаах Илья Егорович, киниэхэ барытыгар табаарыстыы, эйбэстик сыһыаннаспыккын, биһиэхэ, куль-тбаза уонна алын советскай аппарат үлэһиттэригэр, үтүө сыһыанньын, Эн олорбут дьың аана биһиэхэ барыбытыгар мэлдьи аһаҕаһын, эйиэхэ бары сылдыаммыт куруутун сүбэ-ама ылбыһытын умнуохпут суоҕа. Эн аңардас сүбэһэн-аманан эрэ көмөлөспүт буолбатаххын, сүгэ-эрбии тутан, ууну уу, бадарааны бадараан дьыбэккэ иннибитигэр түһэн тус бэйэһинэн хоһуун үлэ холобу-рун көрдөрбүтүң. Эн уон ыйдаах тыһааһыннаах үлэң хайыы-үйбэ үчүгэй түмүктэри биэрдэ. Эн хаа-лыылаах, букатын үөрэх диэни билбэтэх Өлөөңгө кэлбитиң. Эн тэрийэн ыһыһыт үлэң түмүгэр культураҕа тардыһыы үөскээтэ, инники кэскилбит түстэниң".

1935 сыл ахсынньы 10 күнүгэр Саха АССР Киин Ситэриилээх Комитета Өлөөнү туһунан оройуон оңорор уураагы ылыммыта. Өлөөн оройуона тэриллитэ, киин бөһүөлэк тутулан сайдыыта Илья Егорович аатын кытта быстыспат сибээстээх. Ол иһин нэһилиэнньэ модьуйууту-нан Илья Егорович Винокуров бөһүөн оройуон киинигэр туруорбуһут. Киһи аата көлүнэттэн көлүнэбэ ахтылан, Өлөөн улуһун историятын кытта бииргэ ааттана туруоҕа.

П. А. КОЛЕСОВ,
70 саастаах
үлэ ветерана.